

УДК 343.144.5

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.46.62-66>С. Казьмірук, зав. н.-д. лаб. наук.-досл. центру Військ. ін-ту
sergii.kazmiruk-liedetection@ukr.net

ORCID ID 0000-0001-8101-732X,

І. Пампуха, канд. техн. наук, доц.
ramp@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-4807-3984,

Н. Близнюк, мол. наук. співроб.

bnm3158@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-2579-8747

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

2021-й рік у Міністерстві оборони України оголошено роком Євроатлантичної трансформації. Результатом трансформаційних процесів у МО України та ЗС України стане створення інтегрованої оборонної інституції євроатлантичного типу, що має забезпечити обов'язкове переведення суб'єктів сектора безпеки й оборони України на нові стандарти функціонування та управлінські процеси, зокрема, запровадження правового регулювання застосування поліграфа. Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави та забезпечення її сталого розвитку. Захист суверенітету і територіальної цілісності України – це найважливіша функція Держави. Реалізація цієї норми Конституції в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці – це комплекс заходів, для оборони України з дотриманням принципів і норм міжнародного права. Головною метою Стратегії воєнної безпеки України є заздалегідь підготовлена і всебічно забезпечена всеохоплююча оборона на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність Держави відповідно до Конституції України та в межах державного кордону України, сприяє інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір і набуттю членства в НАТО та передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримки миру і безпеки шляхом запровадження інноваційного інструментарію виявлення прихованої інформації. У євроатлантичному інтеграційному процесі настає важливий момент переходу на конкретні, складні та актуальні задання в зовнішньополітичній діяльності, що зумовлює реалізацію актуальних напрямів розвитку інноваційних систем виявлення прихованої і недостовірної інформації. Зокрема, розглянуто лінгвістичне забезпечення заходів оборонного і військового співробітництва для системної реалізації реформ складових сектора безпеки та оборони, що орієнтуються на міжнародні стандарти держав-членів НАТО. Наголошено на невідкладному запровадженні правових та етичних норм діяльності експерта-поліграфолога при проведенні психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.

Ключові слова: воєнна безпека, всеохоплююча оборона, НАТО, правове регулювання, психофізіологічне дослідження, поліграф, експерт-поліграфолог, лінгвістична складова, кодекс етики, навчання.

Постановка проблеми. Актуальним напрямом подальшої взаємодії є ефективне застосування поліграфа в Міністерстві оборони України, ЗС України і складових сектора безпеки та оборони України з використанням досвіду країн-членів НАТО, що зумовлюється системним переходом на єдину професійну термінологію, навчання та стандарти практики експертів-поліграфологів. Це дозволить змінити існуючі протиріччя між застарілими і новітніми підходами та технологіями, а також перелаштуватися на роботу з інноваційними методиками, термінологією та інструментарієм, що ефективно використовуються країнами-членами НАТО у сфері виявлення прихованої та недостовірної інформації [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень вітчизняного законодавства, проєктів законів, законодавства зарубіжних країн, наукової літератури щодо застосування поліграфа свідчать про те, що дослідження проблемних питань застосування поліграфа займалися вітчизняні фахівці, а саме: А. Карпукіна, С. Дурас, В. Юсупов, М. Кузьменко, Т. Морозова та інші. Однак проблематика правового регулювання застосування поліграфа у складових сектора безпеки й оборони фахово не досліджена, а праці вищевказаних фахівців не стали основою для системного розвитку технологій психофізіологічного дослідження із застосуванням комп'ютерного поліграфа згідно з рекомендованими стандартами ASTM International відповідно до ресурсів та науково-методичних рекомендацій American Polygraph Association (APA). Незважаючи на те, що останнім часом з'явилася значна кількість публікацій і досліджень, присвячених застосуванню поліграфа, недостатньо дослідженою залишається проблема правового регулювання проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у складових сектора безпеки та оборони. Ця проблематика набуває особливої актуальності в сучасних умовах [6].

Зауважимо, що системними дослідженнями проблемних питань правового регулювання запровадження поліграфа в безпековій сфері і правоохоронній діяльності успішно займалися відомі вітчизняні науковці: поліграфолог, експерт-психолог О. Назаров, сертифікований, дипломований Marston Polygraph Academy, United States експерт-поліграфолог, науковець С. Казьмірук [7–10]. А також міжнародні дослідники: В. М. Марстон (W. M. Marston), Дж. Ларсон (J. A. Larson), Л. Кілер (L. Keeler), Дж. Рід (J. E. Reid), К. Бакстер (C. Backster), Д. Раскін (D. Raskin), Н. Гордон (N. Gordon), Р. Нельсон (R. Nelson), Д. Крапол (D. Krapohl), М. Хендлер (M. Handler) та інші [11–13]. Вагомий внесок у розроблення методів, засобів і технологій використання поліграфа у міжнародній безпековій сфері, діяльності державних і правоохоронних органів зроблено вченими США, що зумовлює подальший системний розвиток та запровадження нових технологій у дослідженнях із застосуванням поліграфа згідно з міжнародними стандартами рекомендованими ASTM International відповідно до ресурсів та науково-методичних рекомендацій American Polygraph Association (APA).

Досліджуючи проблеми вдосконалення правового регулювання застосування поліграфа, автори пропонують шляхи їхнього вирішення на основі передового вітчизняного та міжнародного досвіду, зауваживши думки вчених щодо цього питання. С. Казьмірук здійснив аналіз проблематики правового регулювання та вдосконалення застосування поліграфа у складових сектора безпеки та оборони, за результатами якого пропонується вдосконалити й актуалізувати застосування поліграфа для підвищення ефективності виявлення прихованої та недостовірної інформації за визначеними напрямками [7]. Р. Нельсон наголошує на актуальності на-

укових основ психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, які є основною для подальшого наукового розвитку [13, с. 1].

Погоджуючись із передовими науково-практичними дослідженнями Р. Нельсона і вказаними вітчизняними та міжнародними дослідженнями автори пропонують шляхи запровадження поліграфа для підвищення ефективності виявлення прихованої та недостовірної інформації у складових сектора безпеки й оборони України в умовах загострення воєнно-стратегічної обстановки. Головними аспектами співпраці України з країнами-членами НАТО щодо застосування поліграфа є поетапний перехід до стандартів країн-членів НАТО.

Мета статті. Головною метою статті є вирішення завдань правового регулювання застосування поліграфа у складових сектора безпеки та оборони України в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Північноатлантична рада визнала Україну Партнером з розширеними можливостями. Цей статус є частиною ініціативи НАТО з питань взаємодії, підтримки і поглиблення співпраці між країнами-членами та партнерами Альянсу. Відповідно до Стратегії національної безпеки України і Стратегії воєнної безпеки України воєнна безпека – всеохоплююча оборона серед основних напрямів і завдань реформування та розвитку сектора безпеки й оборони України – виділяє напрям активізації військово-технічного співробітництва з іноземними партнерами з метою залучення сучасних технологій.

З метою охорони державної безпеки від загроз військового, терористичного, диверсійного, корупційного, інформаційного характеру та попередження, виявлення і припинення протиправної діяльності здійснюються заходи щодо підвищення ефективності діяльності кадрового менеджменту, проведення розслідувань (перевірок), судової та антикорупційної експертизи шляхом розробки та запровадження уніфікованих методики, базового понятійно-термінологічного апарату, освітньої програми підготовки експертів-поліграфологів на основі міжнародних стандартів і професійного застосування спеціального високотехнологічного інструментарію – поліграфа (*computerized polygraph system*). Такими заходами мають бути вдосконалення правового регулювання застосування поліграфа, якісне й ефективне та професійне психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа з урахуванням менталітету і ментальності та особливостей лінгвістичного забезпечення текстової складової. При цьому мають бути враховані як теоретичні, так і практичні основи системної взаємодії ініціатора дослідження з експертом-поліграфологом для отримання ймовірної й орієнтувальної інформації, яку іншим способом отримати не можна. У межах проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа – це професійна взаємодія експерта-поліграфолога з суб'єктом дослідження згідно з вітчизняним законодавством відповідно до міжнародних стандартів.

Зауважимо, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України не містить прямих посилань на можливість застосування поліграфа в кримінальному провадженні. Так само жодних вказівок не містить і Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність". Водночас у зазначених нормативно-правових актах немає й заборони щодо отримання показань учасників кримінального провадження із застосуванням поліграфа. Проведення таких досліджень відбувається з дотриманням ч. 2 ст. 28 Конституції України, а саме, жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідженням. У межах операти-

вно-розшукової діяльності поліграф може бути застосований для перевірки достовірності показань очевидців події на засадах добровільності.

Автори проаналізували дослідження питань наукового обґрунтування правового регулювання і легалізації застосування поліграфа в Україні. Зокрема, досліджено чинне законодавство і проекти законів щодо правового регулювання застосування поліграфа в Україні. Для цього розглянуто такі норми:

1) Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР; Закон України "Про національну безпеку" від 21.06.2018 р. № 2469-VIII; Закон України "Про оборону України" від 06.12.1991 р. № 1932-XII; Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки та оборони України "Про Стратегію національної безпеки України" від 14.09.2020 р. № 392/2020; Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18.02.1992 р. № 2135-XII; Закон "Про національну поліцію" від 02.07.2015 р. № 580-VIII; Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV; Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV; Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI; Кодекс законів про працю від 10.12.1971 р. № 322-VIII; Закон України "Про Державне бюро розслідувань" від 12.11.2015 р. № 794-VIII; Закон України "Про державну службу" від 10.12.2015 р. № 889-VIII; Закон України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010 р. № 2297-VI; Закон України "Про стандартизацію" від 05.06.2014 р. № 1315-VII; Закон України "Про державну таємницю" від 21.01.1994 р. № 3855-XII; Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-XII; Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-III; Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг" від 12.07.2001 р. № 2664-III; Закон України "Про судову експертизу" від 25.02.1994 р. № 4038-XII; Проект Закону України "Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі" від 17.02.2016 р. № 4094;

2) Наказ Генеральної прокуратури України "Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа в діяльності органів прокуратури України" від 12.06.2017 р. № 180; Наказ Міністерства оборони України "Про питання військової стандартизації" від 24.02.2020 р. № 56; Наказ Міністерства доходів і зборів України "Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі Міністерства доходів і зборів України" від 02.08.2013 р. № 329; Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Інструкції з організації та проведення психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та ЗС України" від 14.04.2015 р. № 164; Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування особового складу Національної гвардії України з використанням поліграфа" від 01.09.2017 р. № 749; Наказ Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України" від 13.11.2017 р. № 920; Наказ СБУ "Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань та службових перевірок стосовно військовослужбовців Служби безпеки України" від 04.02.2016 р. № 45; Наказ Міністерства юстиції України "Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз, експертних досліджень, науково-методичних рекомендацій з питань підготовки і призначення судових експертів та експертних досліджень" від 08.10.98 р. № 53/5.

За рівнем правового врегулювання країни світу можна розподілити на групи, у яких застосування поліграфа врегульовано окремими законами, нормами, законодавчими актами, якими регулюється широке коло суспільних відносин, підзаконними нормативно-правовими актами, або нормативно не врегульовано. Досліджено законодавство зарубіжних країн щодо застосування поліграфа і, таким чином, доведено, що існують країни, у яких застосування поліграфа врегульовано окремими законами (США, Литва та Молдова). Порядок використання поліграфа у США визначений законами "Про допустимість застосування поліграфа у всіх випадках можливості витоку секретної інформації" (1985) та "Про обмеження застосування поліграфа у приватному секторі" (1988). У Литві поліграф використовується з 1992 р., Закон "Про використання поліграфа" був прийнятий лише в 2000 р. У Молдові діє Закон "Про застосування тестування на детекторі симуляції (поліграфі)" (2009). У Республіці Молдова початок впровадження методу поліграфологічних опитувань припадає на 90-ті роки, коли колегія МВС Республіки Молдавія прийняла рішення про створення лабораторії психофізіологічних досліджень в оперативно-технічному відділі техніко-криміналістичного Управління МВС РМ. За правову основу використання поліграфа визнавали "Закон про оперативну діяльність" (розділ "Використання спеціальної техніки в ОРД"), а спеціалісти-поліграфологи проводили обстеження лише в поліції та спецслужбах країни. Із 2000 р. попит на поліграфологічні обстеження стрімко зріс як у поліції, так і в міністерстві оборони, службі безпеки та приватних підприємствах і банках. Із 2009 р. у Молдові діє Закон "Про використання тестувань на детекторі симуляції (поліграфі)".

Країнами, де застосування поліграфа врегульовано окремими правовими нормами закону, які регулюють ширше коло суспільних відносин, є: Індія, Македонія, Польща, Туреччина, Сербія, Словенія, Канада, Угорщина, Чорногорія. Статтею 41 Закону Угорщини "Про поліцію" (1994) дозволяється застосовувати поліграф для отримання інформації про місцезнаходження осіб та сприяння в проведенні інших слідчих дій, а в Законі Угорщини "Про розшук поліцією осіб та речей" 2001 р. Із 1978 р. Поліграфологічні перевірки регламентуються Інструкцією МВС № 40. Країнами, де застосування поліграфа врегульовано підзаконними нормативно-правовими актами, є: Англія, Бельгія, Болгарія, Білорусь, Ізраїль, Південна Корея, Чеська Республіка. Офіційне практичне використання поліграфа в правоохоронних органах Республіки Білорусь бере початок з моменту прийняття відомчої постанови МВС № 206 від 31.10.2001 року "Про затвердження Інструкції про порядок проведення ОВС Республіки Білорусь опитування громадян із використанням поліграфа". Країни, у яких застосування поліграфа нормативно не врегульовано, – це Латвія, Сінгапур, Японія.

Опрацьовано і взято до уваги думки вчених стосовно зазначеного питання, досліджено наукову літературу щодо застосування поліграфа як в Україні, так і закордоном, а саме: О. Мотлях "Психофізіологічні дослідження з використанням поліграфа в практиці розслідування злочинів"; О. Вагіна "Досвід використання поліграфа в державній фіскальній службі України"; Т.Р. Морозова "Поліграфологія", а також О. Ващук "Невербальна інформація в кримінальному провадженні: теоретико-методологічні основи". Розглянуто фахові наукові статті і тези наукових доповідей, а саме: 1) Д. Мовчан "Питання імплементації в Україні зарубіжних підходів до нормативно-правового регулювання застосування поліграфа у процесі розкриття та розслідування злочинів"; 2) О. Алексеев, В. Малюга, С. Гришин "Напрями вдосконалення організації та

проведення опитування персоналу з використанням поліграфа у Міністерстві оборони та ЗС України"; 3) Ю. Дмитренко "Державне регулювання використання поліграфічних технологій у провідних країнах світу"; 4) А. Волобуєв "Поліграф: техніко-криміналістичний засіб виявлення і фіксації доказів чи інструмент експертного дослідження"; 5) О. Дуфенюк, А. Кунтій "Судова практика оцінки результатів використання поліграфа на стадії досудового розслідування"; 6) В. Малюга, С. Гришин, О. Тракалюк "Основні напрями використання поліграфа у Міністерстві оборони України та ЗС України"; 7) А. Мокрицька, Т. Сліпченко "Використання поліграфа у правоохоронній діяльності: досвід зарубіжних країн"; 8) О. Ромців, І. Зубач "Використання поліграфа в процесі подолання протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності: реалії сьогодення"; 9) Н. Дмитренко "Використання поліграфа у запобіганні злочинності у ЗСУ"; 10) Н. Дмитренко "Використання поліграфа як одного із засобів запобігання злочинності у ЗСУ"; 11) Ю. Заболотна "Проблеми використання поліграфа в Україні"; 12) В. Ковальов, Т. Брус "Використання поліграфа як інструмента запобігання та боротьби з корупцією державних службовців".

Залучено до опрацювання цього питання також такі методичні рекомендації, методичні посібники програми навчальних курсів: 1) Методичні рекомендації щодо проведення службового розслідування (перевірки) у ЗСУ; 2) Д. Куценко "Методичні рекомендації ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа (Національна академія внутрішніх справ); 3) Д. Куценко "Методичні рекомендації ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа" (Національна академія внутрішніх справ); 4) Навчальна програма курсу підвищення кваліфікації "Психолого-фізіологічні методи дослідження та експертизи з використанням поліграфа"; 5) О. Мотлях, Д. Куценко, Р. Яремчук "Психолого-правові засади застосування поліграфа у кадровому забезпеченні Національної поліції України"; 6) О. Мотлях, Є. Корж "Застосування комп'ютерних поліграфів при професійному кадровому відборі в підрозділі МВС та Національної поліції України". А також методичні посібники: "Міжнародний досвід застосування поліграфа при працевлаштуванні на державну службу"; "Досвід інших держав у боротьбі із корупцією (антикорупційні органи, попередження та особливості боротьби із корупцією)"; "Інформаційна довідка", підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України.

Слід зазначити, що застосування поліграфа згідно з міжнародними стандартами дозволить складовим сектора безпеки і оборони України ефективно вирішувати такі основні завдання: 1) забезпечення кадрової безпеки, прозорості, об'єктивності в разі підготовки та прийняття кадрових рішень; 2) підвищення ефективності проведення службових розслідувань (перевірок); 3) виявлення, протидія і запобігання корупції та інших ризиків, що можуть виникати у процесі службової діяльності [5].

Ефективне вирішення завдань правового регулювання застосування поліграфа зумовлене державною політикою у сфері безпеки та оборони, правову основу якої становлять Конституція України, закони України, Закон України "Про національну безпеку України", міжнародні договори та інші нормативно-правові акти, що мають відповідати актуальним потребам сучасності і формату взаємодії з країнами-членами НАТО [3–5]. Основними питаннями для застосування поліграфа у складових сектора безпеки та оборони України є обґрунтування і вибір стандартів практики, методик, термінологічного апарата та професійного інструментарію (поліграфа, спеціального

програмного забезпечення), що відповідають вітчизняним юридичним, інформаційним і технічним вимогам.

Важливим аспектом є системна та професійна діяльність із суворим виконанням законодавства та службових обов'язків, спеціально навченого фахівця з відповідним досвідом і практикою. Кодекс Етики (*Code of Ethics*) експерта-поліграфолога – це встановлення професійних вимог для фахівців, що залучені до виявлення прихованої та недостовірної інформації із застосуванням поліграфа. Експерт-поліграфолог у своїй діяльності повинен дотримуватись таких правил: 1) не порушувати законодавство; 2) не використовувати службове положення для порушення прав і свобод громадян; 3) не поширювати службову інформацію; 4) не проводити дослідження, коли існує конфлікт інтересів; 5) не брати участь у інформаційних або публічних заходах, які не відповідають умовам проведення психофізіологічного дослідження; 6) не передавати персональні дані; 7) не брати участь у діяльності громадських організацій без дозволу керівництва; 8) не надавати неправдиву або недостовірну інформацію уRaportі; 9) не проводити дослідження, якщо суб'єкт фізично або психічно непридатний; 10) не проводити дослідження у разі прямого підпорядкування особі, яка є суб'єктом дослідження; 11) не вимагати та не приймати гонорари, грошові винагороди, подарунки тощо [14–16].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Всеохоплююча оборона України із комплексним використанням усього наявного потенціалу створить умови для відновлення її територіальної цілісності та допоможе досягти безпечного майбутнього. Проаналізувавши існуючу вітчизняну практику і передовий міжнародний досвід правового регулювання застосування поліграфа, доходимо висновку, що перспектива запровадження поліграфологічних технологій повною мірою залежить від прийняття на державному рівні відповідного правового інструментарію застосування поліграфа в Міністерстві оборони України, ЗС України і складових сектора безпеки та оборони України і дозволить:

- 1) запровадити базовий понятійно-термінологічний апарат;
- 2) запровадити кодекс етики експерта-поліграфолога;
- 3) удосконалити функціональні можливості в розслідуванні правопорушень;
- 4) установлювати обставини, що мають значення для адміністративного або кримінального провадження;
- 5) отримувати додаткові відомості для запобігання та профілактики правопорушень;
- 6) проводити судові експертизи та експертні дослідження;
- 7) запровадити курси підготовки експертів-поліграфологів.

Список використаної літератури

1. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 31.03.2021).
2. Стратегія воєнної безпеки України воєнна безпека – всеохоплююча оборона : Указ президента України №121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>. (дата звернення: 31.03.2021).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України, 2014. № 49. Ст. 2056. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> ; Про національну безпеку України : Закон України від 15.08.2020 р., підстава 808-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.03.2021).
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 31.03.2021).
5. Міністерство оборони України : Наказ від 14.04.2015 р. № 164. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 квітня 2015 р. за № 477/26922 "Про затвердження Інструкції з організації та проведення

психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15#Text> (дата звернення: 31.03.2021).

6. Юсупов В.В., Галушка Н.В., Цимбал М.М. Використання поліграфа: історія, методика та перспективи застосування на досудовому слідстві. МВС України, КНУВС. К., 2010. 57 с.

7. Назаров О. А. Проблеми стандартизації в галузі інструментальної психофізіологічної детекції брехні в Україні // Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика. К., 2017. С. 47–55. URL: <https://kp-ua.com/nazarov-o-problemy-standartyzatsiyi-v-galuzi-instrumentalnoyi-psyhofiziologichnoyi-detektsiyi-brejni-v-ukrayini/> (дата звернення: 31.03.2021).

8. Казьмірук С. Д. Удосконалення діяльності сектору безпеки і оборони (СБО): підготовка, аспекти взаємодії, актуальні питання // Мат. Всеукр. наук-практ. конф. мол. вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студ. (24 квіт. 2020). Київ : ВІКНУ, 2020. С. 165. URL: <https://mil.univ.kiev.ua/page/lib/32>. (дата звернення: 31.03.2021).

9. Казьмірук С., Бездітний В. Робота детектива має бути логічно завершена // Юрид. газета, 5 лист. 2013 р. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/interview/robot-detektiva-mae-but-logichno-zavershena.html> (дата звернення: 31.03.2021).

10. Казьмірук С.Д. Поліграф в Україні і світі // Програма V Міжнародн. наук.-практ. конф. "Безпека людини, суспільства, держави: правові, криміналістичні і психофізіологічні засади" (17 лист. 2015). К., 2015. 16 с. – Режим доступу: http://kul.kiev.ua/doc/program_konf_bezpeka_ludini.pdf#page=9 (дата звернення: 31.03.2021).

11. Raskin D., Kircher J. C., Honts C. R. & Horowitz S.W. A study of the validity of polygraph examinations in criminal investigations : Final Report, Nat. Institute of Justice, 1988. Grant No. 85-1J-CX-0040 (дата звернення: 31.03.2021).

12. Nathan J. Gordon. Essentials of Polygraph and Polygraph Testing / Основи поліграфа і поліграфологічного тестування. – 1 ed. (Dec. 1, 2016). – P. 320. – URL: <https://amzn.to/2GTTJCB> (дата звернення: 31.03.2021).

13. Raymond Nelson. Scientific Basis for Polygraph Testin. URL: <https://www.polygraph.org/scientific-basis-for-polygraph> (дата звернення: 31.03.2021).

14. Nathan R. & Handler M. A brief history of scientific reviews of polygraph accuracy : research // APA Magazine, 2013. 47 (6), p. 22–28. URL: <https://www.polygraph.org> (дата звернення: 31.03.2021).

15. ASTM International (American Society for Testing and Materials). URL: <http://www.astm.org> (дата звернення: 31.03.2021).

16. American Polygraph Association (APA). URL: <https://www.polygraph.org/> (дата звернення: 31.03.2021).

References

1. National Security Strategy of Ukraine: Decree of the President of Ukraine of 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (accessed 31.03.2021).
2. Strategy of military security of Ukraine military security – comprehensive defense: Decree of the President of Ukraine №121 / 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>. (accessed 31.03.2021).
3. On the prevention of corruption: Law of Ukraine of 14.10.2014 № 1700-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy 2014. – № 49. – St 2056. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> Law of Ukraine On National Security of Ukraine. from 15.08.2020, the basis – 808-IX. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (accessed 31.03.2021).
4. On forensic examination: Law of Ukraine of 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. (accessed 31.03.2021).
5. Ministry of Defense of Ukraine. Order of 14.04.2015 № 164 Registered by the Ministry of Justice of Ukraine on April 29, 2015 under № 477/26922 On approval of the Instruction on organization and conduct of psychophysiological examination of personnel using a polygraph in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15#Text>. (accessed 31.03.2021).
6. Yusupov, V., Galushka, N., Tsimbal, M. (2010). Use of a polygraph: history, methods, and prospects of application in the pre-trial investigation. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. (accessed 31.03.2021).
7. Nazarov O. (2017). Problems of standardization in the field of instrumental psychophysiological detection of lies in Ukraine / Oleg Anatolyevich Nazarov. // Reliability assessment: research and practice. URL: <https://kp-ua.com/nazarov-o-problemy-standartyzatsiyi-v-galuzi-instrumentalnoyi-psyhofiziologichnoyi-detektsiyi-brejni-v-ukrayini/> (accessed date: 31.03.2021).
8. Kazmiruk S. (2020). Improving the activities of the security and defense sector (SBU): training, aspects of cooperation, current issues. *All-Ukrainian scientific-practical conference of young scientists, associate professors, students, cadets and students*. URL: <https://mil.univ.kiev.ua/page/lib/32> [in Ukrainian]. (accessed 31.03.2021).
9. Kazmiruk S., Bezditny V. The work of a detective must be logically completed. *Yuridichna Gazeta online*. November 05, 2013 Access mode: <http://yur-gazeta.com/interview/robot-detektiva-mae-but-logichno-zavershena.html>. (accessed 31.03.2021).
10. Kazmiruk S. (2015). Polygraph in Ukraine and the world [Text] / CD Kazmiruk. *Program V International scientific-practical conference "Security of man, society, state: legal, forensic and psychophysiological principles"* (November 17, 2015, Kyiv). Access mode: http://kul.kiev.ua/doc/program_konf_bezpeka_ludini.pdf#page=9. (accessed: 31.03.2021).

11. Raskin, D., Kircher, J. C., Honts, C. R. & Horowitz, S.W. (1988). A study of the validity of polygraph examinations in criminal investigations. Final Report, National Institute of Justice, Grant No. 85-IJ-CX-0040. (accessed: 31.03.2021).
12. Nathan J. Gordon Essentials of Polygraph and Polygraph Testing. *Fundamentals of polygraph and polygraph testing*. 1 edition (December 1, 2016). – P. 320. – URL: <https://amzn.to/2GTTJCB>. (accessed: 31.03.2021).
13. Raymond Nelson Scientific Basis for Polygraph Testing URL: <https://www.polygraph.org/scientific-basis-for-polygraph>. (accessed 31.03.2021).

14. Nelson, R. & Handler, M. (2013). A brief history of scientific reviews of polygraph accuracy. research. APA Magazine, 47 (6), 22-28. URL: <https://www.polygraph.org>. (accessed 31.03.2021).
15. ASTM International (American Society for Testing and Materials). URL: <http://www.astm.org>. (accessed 31.03.2021).
16. American Polygraph Association (APA). URL: <https://www.polygraph.org>. (accessed 31.03.2021).

Надійшла до редколегії 12.04.21

S. Kazmiruk, Head of the Lab. of Psychophysiological Research and Development Center of the Military Institute
sergii.kazmiruk-liedetecion@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-8101-732X,
I. Pampukha, PhD in Technical Sci., Ass. Prof.
pamp@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-4807-3984,
N. Blyzniuk, Junior Res. Fellow
bnm3158@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-2579-8747
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF THE USE OF POLYGRAPH IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR OF UKRAINE

The year 2021 was proclaimed the year of the Euro-Atlantic transformation at the Department of Defense of Ukraine. The result of such transformational processes in the DoD of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine will be the creation of the integrated Euro-Atlantic type defense institution that will ensure their obligatory transformation, together with the other subjects of the security and defense sector of Ukraine to the new standards functioning and the command and control procedure. In particular, the introduction of legal regulation of the use of the polygraph. Military security is one of the fundamental requirements to implement the right of the people of Ukraine on self-identification, preserve Ukraine as a state and secure its sustainable development. The protection of the sovereignty and territorial integrity of Ukraine is the utmost valuable function of the State. The fulfillment of this norm of the Constitution of Ukraine in terms of existential military threat to national security requires applying a number of measures and defensive actions that adhere to the principles and norms of international law. The main purpose of the Strategy of the military security of Ukraine is a preliminary prepared and comprehensively maintained all-encompassing defense of Ukraine based on the principles of deterrence, sustainability, and cooperation that ensures military security, sovereignty, and territorial integrity of the state by introducing innovative tools to detect hidden information. In the course of the Euro-Atlantic integration process, there is a critical moment to start carrying out specific, complex, and relevant tasks in the sphere of external political activity that facilitate the implementation of relevant directions in developing innovative systems aimed at identifying concealed and false information. Particularly, the linguistic support of events of defense and military cooperation in order to systematically implement the reforms of the security and defense sector that are directed to meet the international NATO-members' standards. It is also relevant to urgently implement the legal and ethical norms on the activity of the polygraph examiner's when performing a psychophysiological detection of deception using a polygraph.

Keywords: military security, all-encompassing defense, NATO, legal regulation, psychophysiological detection of deception, polygraph, polygraph examiner, linguistic component, code of ethics, training.

УДК 342.9

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.46.66-69>

В. Приймак, ад'юнкт наук. відділу орг-ції підготовки та атестації наук.-пед. кадрів
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна
uaftp@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-7686-7098

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В ОРГАНАХ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Визначено, що запобігання корупції є одним із пріоритетів діяльності органів військового управління. Встановлено істотну залежність отримання об'єктивних, достовірних і надійних висновків, пропозицій і рекомендацій щодо вказаної проблеми від коректного обрання методів наукового дослідження. Розглянуто, зважаючи на велику кількість наукових досліджень, пов'язаних із правовими засадами протидії корупції у всіх сферах публічного адміністрування, певні закономірності застосованих у них методів наукового пізнання. Обґрунтовано, що методологія наукового дослідження правових аспектів запобігання корупційним правопорушенням в органах військового управління є сукупністю вироблених правовою та іншими науками прийомів і способів, застосування яких дозволяє всебічно вивчити предмет дослідження. Елементом системи методології дослідження запобігання корупційним правопорушенням є метод – особливий спосіб здійснення наукової діяльності, який дозволяє отримати відомості та дані про певні правові явища або процеси. З'ясовано, що дослідження правових аспектів запобігання корупційним правопорушенням в органах військового управління вимагає застосування двох груп методів: загальних, які використовуються у всіх галузях наукового пізнання, і спеціальних, притаманних винятково правовій науці. До загальних методів, використання яких було б доцільним при дослідженні явища корупції в аспекті розглянутої нами проблематики, належать запозичені з логіки методи аналізу та синтезу, дедукції та індукції, вироблені у теорії систем системно-структурний метод, метод моделювання і ряд інших. Ці методи класичні для сучасних правових досліджень способів наукового пізнання явища запобігання корупції. Певні особливості предмета дослідження обумовлюють доцільність застосування синергетичного, прaxeологічного, аксіологічного та інших методів. До спеціальних методів наукового пізнання закономірностей запобігання корупційним правопорушенням в органах військового управління належать історико-правовий і компаративно-правовий методи, також формально-догматичний, техніко-юридичний, юридико-семантичний та інші методи, властиві правовим наукам.

Ключові слова: запобігання, корупція, військовое управління, сектор безпеки та оборони, методологія, методи дослідження.

Постановка проблеми. Підвищення рівня доброчесності представників сил оборони є нагальною проблемою сьогодення. У Міністерстві оборони України в ме-

жах виконання Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, схваленої розпорядженням КМУ № 576-р від 23 серпня 2017 р., ведеться активна ін-